

Latvijas Arhitektūras gada balva 2022

DISKUSIJA : KO DOD BALVA

ANDRA ŠMITE

ARHITEKTE, LAGB 2022 ŽŪRIJAS KOMISIJAS VADĪTĀJA, LAGB 2021 LAUREATE

REINIS LIEPIŅŠ

ARHITEKTS, VAIRĀKU ĢODALĢOTU OBJEKTU AUTORS

SINTIJA VAIVADE

ARHITEKTE, VAIRĀKKĀRTEJA BALVAS IEGUVEJA

VENTS VĪNBERGS

ARHITEKTS, SARUNAS VADĪTĀJS

2022. gada 8. jūnijā 17:00, FB tiešraide

Ir divas vai trīs galvenās tēmas, kas pastāvīgi cīnās par Latvijas Arhitektūras gada balvām (LAGB). Un, lai gan šīs tēmas ir šķietami nesaistītas ar to, ko un kā faktiski būvē Latvijā, domāšanu par arhitektūru tās ietekmē, tāpēc gadu no gada tās ietekmē arī žūrijas darbu un balvai nominēto objektu izlasi. Pirmā tēma ir "kas to redz", otrā – "pēc kā tas izskatās". Un tad ir trešā.

Balvas jēgu, šķiet, neviens neapstrīd, un tai ir piešķirts nacionālas nozīmes statuss, tomēr ir vērojama tendence, ka pieteikto darbu skaits ik gadu sarūk. Tāpēc ir vērts parunāt par to, kādu nospiedumu dalība un godalgas LAGB skatēs rada arhitektos, objektu īpašniekos, publikā un arī pašu objektu būvvēsturē.

Saruna par to notika 8. jūnijā, un tajā piedalījās vairākkārt balvu saņēmušie arhitekti Andra Šmite, Reinis Liepiņš un Sintija Vaivade. Sarunu vadīja Vents Vīnbergs. Pilns tās ieraksts skatāms [LAS FB profilā](#).

Sarunas dalībnieki kopumā piekrīt, ka balva (LAGB) ir augstākais profesionālais novērtējums Latvijā, un tā ir arī valstiska atzinība, kopš LAGB ir nacionālās kultūras balvas statuss. Sintija Vaivade piebilst, ka ciktāl arhitekta profesijai piemīt prestižs sabiedrībā, tik tāds ir arī balvai.

Reinis Liepiņš balvas nozīmi saredz ne tik daudz vērtējumā un sacensībā, cik iespējā sajūst kolēģu solidaritāti un svinēt to kopā, zinot cik arhitekta darbs ir lēns un komplicēts, un ko prasa objekta pabeigšana. Un tā ir iespēja parādīt gan kolēģiem, sabiedrībai sava ilgā darba rezultātu. Turklāt ēkas bieži vien arhitektūras kvalitāti un īsto sabiedrisko nozīmīgumu uzrāda vēl pēc vairāku gadu ekspluatācijas, savukārt dažas īslaicīgas godalgotās sensācijas to laika gaitā zaudē. Tāpēc viņš drīzāk aizstāv LAGB kā visaptverošas skates nevis sacensības formātu. Vērtēšana tik šaurā kopienā kā Latvijas profesionālā vide ir problemātiska, un lai gan "balva" skan prestiži, skates jeb "ieraudzīšanas" funkcija tajā ir svarīgāka.

LAGB neatņemama sastāvdaļa ir publicitātes iespēja un mediju uzmanība laikā, kad tā notiek; Andra Šmite šo aspektu paplašina, uzskatīdama, tas ir arī profesionāls un sabiedriska pienākums šādā veidā – ar darbu iesniegšanu LAGB vērtējumam – atskaitīties publikas priekšā par paveikto: “Nevis ko dod balva, bet ko balvai varu dot es”.

Darbus LAGB lielākoties iesniedz autori paši, nevis pasūtītāji vai pašvaldības (lai gan tāda iespēja LAGB nolikumā vienmēr bijusi atvērta), taču, no Sintijas Vaivades pieredzes, tas nav tāpēc, ka pasūtītāji nebūtu gandarīti ar sasniegto rezultātu, lai gan ir saprotama privāto klientu nevēlēšanās afišēt savu personu. Uz Reiņa Liepiņa iebildumu, ka daudzi autori un klienti šo iespēju neizmanto gan savas pieticības dēļ, gan tādēļ, ka nevienam nepatīk izrādīties palikušam “aiz svītras”, un Venta Vīnberga komentāru, ka šaurā žūrijas loka dēļ citi atkal neuzticas tās objektivitātei, Andra Šmite atbild, ka, pirmkārt, mediju fokuss jāvērš ne tikai uz godalgotajiem objektiem, bet plašas publicitātes iespēja jādod visiem iesniegtajiem darbiem, atgādinādama arī, ka atšķirībā no daudzām citām nacionālajām kultūras balvām Latvijā, arhitektūrai ik gadu gala vērtējumu dod starptautiskā žūrija, kas ir neatkarīga no vietējās vides konjunktūras.

Ja par būtiskāko labas arhitektūras kritēriju izvirza tās sabiedrisko labumu nevis estētiskos kritērijus, tad laba privātā arhitektūra, kas vienmēr ir luksusprece, zaudē, jo publikas acīs tā varētu būt neētisks patēriņa demonstrējums. Tāda ir Vīnberga hipotēze, kurai Sintija nepiekrīt, jo arhitektūra, arī privātā, pēc savas būtības ir publiska, jo tā ar savu klātbūtni piedalās publiskajā telpā un ietekmē tās kvalitāti, tāpēc arī izcila privātmāja ir pienesums kopīgajās ārtelpas tēlam. Sabiedriskais nozīmīgums ir tajā, cik katrs ir pielicis roku vides sakārtošanā neatkarīgi no objekta mēroga vai statusa.

Savukārt, Andrasprāt, LAGB vērtēšanas kritēriji ir ļoti skaidri definēti; tajos iekļautas gan Davosas deklarācijas tēzes, gan Kultūras ministrijas izstrādātā Arhitektūras attīstības stratēģija; tās ir universālas vērtības, kas vienlīdz lielā mērā attiecas uz jebkura mēroga arhitekta darbu. Bet ja objekta prezentācijās arhitekti mēdz runāt citā, nevis formālajā vides kvalitātes deklarāciju valodā, tas nenozīmē, ka šie oficiālie kritēriji jau tāpat nebūtu viņu darba ikdiena.

Reinis vērš uzmanību uz to, ka [sabiedriskā labuma] kontekstā daudz lielāka vērtība tagad, Krievijas agresijas rezultātā, būtu jāvērš uz to, kā arhitekti mobilizējas Ukrainas atbalstam un kādus risinājumus piedāvā, piemēram, bēgļu ērtību nodrošināšanai, kas operatīvajos apstākļos ne vienmēr atbilst ideālistiskajiem priekšstatiem par vides kvalitāti, un ka tādā gadījumā labs dizains nevis spoguļojas pats sevī, bet tam ir nozīme praktiskā izdzīvošanā. Kurpretim Andra piebilst, ka arhitektiem tomēr vajadzētu novērtēt iespēju turpināt strādāt normālos nevis *force majeure* apstākļos, būt pateicīgiem par to un izmantot iespēju to svinēt LAGB formātā.

Balvas (vai skates) jēga, uzskata Reinis, ir veicināt kolēģu savstarpējo komunikāciju, un to var panākt, ja ir vienkāršāki dalības noteikumi, jo ikdienas darbs jau tāpat ir gana sarežģīts un lielākoties ļoti solitārs. Pulcēšanās un savu darbu parādīšana kolēģiem rada pleca sajūtu, un klātienēs sarunās arī satuvina, un tam ir vislielākā nozīme.

Balvu būtu pelnījis katrs, kas beidzot dabūjis savu projektu gatavu, saka Reinis, un kolēģi tam piekrīt.